

Формуляр за частична предварителна оценка на въздействието*

(Приложете към формуляра допълнителна информация/документи)

<p>Институция: Министерство на образованието и науката</p>	<p>Нормативен акт: Постановление на Министерския съвет за изменение и допълнение на Постановление № 90 на Министерския съвет от 26.05.2000 г. за условията и реда за предоставяне на стипендии на студентите, докторантите и специализантите от държавните висши училища и научни организации (обн., ДВ, бр. 44 от 2000 г.; попр., бр. 45 от 2000 г.; изм. и доп., бр. 60 от 2001 г., бр. 30, 83 и 101 от 2002 г.; Решение № 7622 на Върховния административен съд от 2003 г. – бр. 67 от 2003 г.; изм. и доп., бр. 29 от 2004 г., бр. 96 от 2005 г., бр. 1 и 70 от 2006 г., бр. 15 от 2007 г., бр. 55 и 86 от 2008 г., бр. 13 и 79 от 2009 г., бр. 96 от 2011 г., бр. 62 от 2012 г., бр. 62 от 2013 г., бр. 23 от 2014 г., бр. 58 от 2015 г., бр. 59 от 2016 г., бр. 66 от 2017 г., бр. 19, 55 и 70 от 2018 г., бр. 10 и 55 от 2019 г. и бр. 9 от 2020 г.).</p>
<p>За включване в законодателната/оперативната програма на Министерския съвет за периода: <i>01 юли – 31 декември 2020 г.</i></p>	<p>Дата: 10 ноември 2020 година</p>
<p>Контакт за въпроси: Галина Дреновска - директор на дирекция „Висше образование“ в Министерството на образованието и науката</p>	<p>Телефон: 02 9217 643</p>

1. Дефиниране на проблема

1.1. Кратко опишете проблема и причините за неговото възникване. Посочете аргументите, които обосновават нормативната промяна.

Настоящата частична предварителна оценка на въздействието на Постановление на Министерския съвет за изменение и допълнение на ПМС № 90 от 26.05.2000 г. за условията и реда за предоставяне на стипендии на студентите, докторантите и специализантите от държавните висши училища и научни организации (Постановление) е следствие от необходимостта да бъдат предприети действия за актуализиране на разпоредбите, отнасящи се до оптимизиране на системата за предоставяне на стипендии, както и до внасяне яснота или на допълнения към някои текстове, за които практиката показва, че се тълкуват нееднозначно.

Повече от пет години липсва промяна в минималния и максималния размер на стипендиите на студентите. Това е сериозен проблем, тъй като в този период непрекъснато се увеличават разходите за издръжка на обучението на един студент. По-голямата част от стипендиите, които се предоставят на студентите, са според показания от тях успех. Чрез актуализиране на минималния и максималния размер на стипендиите за българските студенти ще се осигури възможност за стимулиране мотивацията на студентите към по-високи резултати от обучението, а от тук и до повишаване качеството на обучение в държавните висши училища и до доближаването му в по-голяма степен до очакванията на работодателите.

1.2. Опишете какви са проблемите в прилагането на съществуващото законодателство или възникналите обстоятелства, които налагат приемането на ново законодателство. Посочете възможно ли е проблемът да се реши в рамките на съществуващото законодателство чрез промяна в организацията на работа и/или чрез въвеждане на нови технологични възможности (например съвместни инспекции между няколко органа и др.).

Проблемите в прилагането на действащата нормативна уредба са свързани с:

- необходимост от промяна на минималния и максималния размер на стипендиите за българските студенти;
- необходимост от внасяне яснота или на допълнение към някои текстове, за които практиката показва, че се тълкуват нееднозначно;
- необходимост от критерии, чрез които да се отличават и стимулират по-ефективно най-добрите студенти за техните постижения в обучението;
- необходимост от повишаване качеството на обучение в държавните висши училища и до доближаването му в по-голяма степен до очакванията на работодателите.

➤ Приемането на Постановлението се налага и поради необходимостта да се осигурят условия за по-ефективно и по-ефикасно изпълнение на функциите, осъществявани от държавните висши училища.

Посочените проблеми не са разрешими в рамките на съществуващата нормативна уредба за дейността на държавните висши училища и научните организации, както и чрез промяна в организацията на работа и/или чрез въвеждане на нови технологични възможности. Те биха се разрешили само чрез приемане на Постановление на Министерския съвет за изменение и допълнение на ПМС № 90 от 26.05.2000 г. за условията и реда за предоставяне на стипендии на студентите, докторантите и специализантите от държавните висши училища и научни организации.

1.3. Посочете дали са извършени последващи оценки на нормативния акт или анализи за изпълнението на политиката и какви са резултатите от тях?

Не са извършвани последващи оценки на нормативния акт.

2. Цели

Посочете целите, които си поставя нормативната промяна, по конкретен и измерим начин и график, ако е приложимо, за тяхното постигане. Съответстват ли целите на действащата стратегическа рамка?

Основните цели на Постановлението са да се отличат и стимулират по-ефективно най-добрите студенти за техните постижения в обучението с оглед постигане на устойчива и дълготрайна политика в образованието по отношение на грижата за студентите. В тази връзка с приемането на Постановлението се поставят и следните специфични цели:

1. оптимизиране на системата за предоставяне на стипендии;
2. повишаване качеството на обучението и доближаването му в по-голяма степен до очакванията на работодателите;
3. мотивиране на студентите да полагат повече усилия за постигане на по-високи резултати в учебния процес;
4. внасяне яснота на някои текстове, за които практиката показва, че се тълкуват нееднозначно;
5. по-ефективно отличаване и стимулиране на най-добрите студенти за техните постижения в обучението.

Осъществяването на предвидените нормативни промени ще спомогне за продължаване изпълнението на политиката за стимулиране качеството в образованието чрез осигуряване на стипендии, с размер по-близък до реалните потребности на студентите, както и за създаване на условия за

още по-ефективно изпълнение на политиката, свързана с повишаване качеството на подготовката на студенти, докторанти и специализанти от държавните висши училища и научни организации.

Проектът на Постановление е в синхрон със Стратегията за развитие на висшето образование в Република България 2014-2020¹ и по-конкретно с целите, заложи в нея и насочени към:

- Подобряване на достъпа и увеличаване на дела на завършилите висше образование (достигане на равнище от 36% завършили висше образование на възраст между 30 и 34 години през 2020 г.);
- Съществено повишаване на качеството на висшето образование и на съвместимостта му с европейските системи за висше образование;
- Изграждане на устойчива и ефективна връзка между висшите училища и пазара на труда и постигане на динамично съответствие между търсенето и предлагането на специалисти с висше образование;
- Стимулиране на научноизследователската дейност в държавните висши училища и на развитието на иновации, ориентирани към пазарната икономика.

Проектът на Постановление е в съответствие със стратегическата рамка за развитието на България до 2030 година, зададена във Визия, цели и приоритети на Националната програма за развитие „България 2030“², където в контекста на Приоритет 1 „Образование и умения“ са предвидени политики за повишаване качеството на висшето образование и за увеличаване на неговата съгласуваност с потребностите на бизнеса, а също и за увеличаване ролята на научно-изследователските дейности за генерирането на иновативни научни разработки и др.

Проектът на Постановление съдейства за постигане целите на Националната стратегия за развитие на научните изследвания в Република България 2017 – 2030, свързани с повишаване на социалния статус на учените, създаване на условия за творчески труд и стимулиране на висококачествена научна дейност.

3. Идентифициране на заинтересованите страни

Посочете всички потенциални засегнати и заинтересовани страни, върху които предложението ще окаже пряко или косвено въздействие (бизнес в дадена област/всички предприемачи, неправителствени организации, граждани/техни представители, държавни органи, др.).

Промените, извършени с приемане на Постановлението, ще окажат въздействие върху широк кръг заинтересовани страни:

¹ достъпна на: file:///C:/Users/Dell/Downloads/STRATEGY_MS_29_09_2014.pdf, както е индексирено на 09.11.2020 г.

² достъпна на: <https://www.minfin.bg/bg/1394>, както е индексирено на 09.11.2020 г.

- Пряко действие Постановлението ще има относно студентите, докторантите и специализантите от държавните висши училища и научните организации. Според Рейтинговата система за висшите училища в Република България, общият брой на студентите през 2019 година е 223 376. По данни на НСИ (<https://www.nsi.bg> , данните са към 24.04.2020 г .), броят на студентите, български граждани, учащи в държавните висши училища през учебната 2019/2020 година е 176 578, а броят на докторантите и специализантите в държавните висши училища и в научните организации е 6176, от които докторантите, българските граждани са 5882. Промените, извършени с приемане на Постановлението, ще окажат въздействие върху всички горесцитирани студенти, докторанти и специализанти от държавните висши училища и научните организации.

- Нормативният акт ще има пряко въздействие и спрямо държавните висши училища, като институции, осъществяващи функции в полза на обществото и гражданите и подпомагащи реализирането на правителствената политика, свързана с развитие на качествено висше образование и научноизследователска дейност. Общият брой на държавните висши училища е 38. Промените, извършени с приемане на Постановлението, ще окажат пряко въздействие и върху качеството на научната дейност на научните организации. Нормативният акт ще има пряко въздействие върху всички горесцитирани държавни висши училища и научни организации.

- Непряко въздействие Постановлението ще окаже върху кандидат-студенти, които желаят да продължат образованието си в държавни висши училища;

- Нормативният акт ще има непряко въздействие и по отношение на родителите на посочените по-горе студенти;

- Непряко въздействие на Постановлението се очаква и върху институции и бизнес-организации, в които ще се реализират в бъдеще обучаваните понастоящем в държавните висши училища студенти, докторанти и специализанти.

Не са идентифицирани засегнати страни във връзка с действието на Постановлението.

4. Варианти на действие

Идентифицирайте основните регулаторни и нерегулаторни възможни варианти на действие от страна на държавата, включително варианта „Без действие“.

Идентифицирани са следните варианти на действие от страна на държавата:

Вариант 0 – да не се прави нищо (без действие; нулев вариант);

Вариант 1 – предприемане на регулаторна намеса (приемане на Постановлението);

Вариант 2- предприемане на нерегулаторни действия.

Вариант 0 – без действие

Нулевият вариант означава да не се предприемат никакви действия. Ако се приложи вариантът „Без действие“ няма да бъде дадена възможност за повишаване на минималния и максималния размер на стипендиите за българските студенти. Ще продължат да липсват условия за още по-ефективно стимулиране на най-добрите студенти за техните постижения в обучението и за по-ефективно мотивиране на студентите да полагат повече усилия за постигане на по-високи резултати в учебния процес. Получаваните стипендии няма да бъдат близки до реалните потребности на студентите. Ще продължават да съществуват неусъвършенствани разпоредби, за които практиката показва, че се тълкуват нееднозначно. В тази връзка няма да бъдат достатъчно благоприятни условията за устойчива и дълготрайна политика в образованието по отношение на грижата за студентите, докторантите и специализантите.

Липсват данни, от които би могло да се направи извод, че проблемът може да се разреши без предприемане на никакви действия. Предвид горното **Вариант 0** – да не се предприема нищо, в конкретния случай е неефективен и неефикасен.

Вариант 1 – предприемане на нормативна промяна (Приемане на Постановлението). Приемането и действието на Постановлението ще допринесат за създаването на още по-благоприятни условия за увеличаване на достъпа до висше образование и повишаване на неговото качество. С оглед на това основните моменти в Постановлението са свързани със следното:

Предвижда се минималният размер на месечната стипендия да се увеличи от 70 на 85 лв., а максималният – от 150 на 180 лв. Това увеличение отчита променените социално-икономически условия и е израз на държавната политика за стимулиране на студентите към по-високи резултати от обучението, тъй като по-голямата част от стипендиите се предоставят според показания от студентите успех. Горепосочената промяна в размера на стипендиите е максималната възможна на този етап и е следствие от редица направени анализи и проведени разговори с Националното представителство на студентските съвети. Усредненият размер на стипендиите за българските студенти през последните две учебни години е около 107 лв. на месец, което е приблизително по средата между най-ниския и най-високия размер към момента.

Предлага се механизъм за определяне на средствата за стипендии за българските докторанти и за чуждестранните студенти, докторанти и специализанти, приети за обучение във висши училища и научни организации у нас по междуправителствени спогодби за образователен, научен и културен обмен или по актове на Министерския съвет.

Запазва се досегашният размер на месечните стипендии за чуждестранните студенти, приети за обучение във висши училища и научни организации у нас по междуправителствени спогодби за образователен, научен и културен обмен.

Ограничава се правото за получаване на стипендия от докторанти и специализанти при преместване от една докторска програма или специализация в друга или от едно висше училище/научна организация в друго/друга, ако при това преместване се удължи срока на докторантурата/специализацията. Ограничението е за времето, през което са получавали стипендия на предишното място.

В допълнение следва да се подчертае, че в Закона за държавния бюджет за 2021 г. е предвидено увеличение с шест милиона на субсидията на държавните висши училища за стипендии на студентите и докторантите, което ще даде възможност на тези училища да повишат размера на стипендиите, предоставяни по успех и/или доход с 20%, каквото е и предлаганото увеличение на минималния и максималния размер на тези стипендии.

Посоченият вариант е ефективен в икономически и социален план. Същевременно този вариант се отличава с ефикасност, с оглед на ефекта от публичните разходи за заинтересованите страни и за обществото.

Приемането на Постановлението ще осигури по-добри условия за още по-ефективно изпълнение на политиката, свързана с повишаване качеството на подготовката на студенти, докторанти и специализанти от държавните висши училища и научни организации.

Вариант 2 - предприемане на нерегулаторни мерки. Не са налице алтернативни възможности на нерегулаторни мерки, чрез които да се осъществи по-ефективно отличаване и стимулиране на най-добрите студенти за техните постижения в обучението с оглед постигане устойчива и дълготрайна политика в образованието по отношение на грижата за студентите. Възможна разновидност в тази връзка е подходът на саморегулиране от страна на държавните висши училища и научните организации, но той не е приложим.

Поради това **Вариант 2** в конкретния случай не е възможен за прилагане и е необходимо да се отхвърли.

Във връзка с гореизложеното и от гледна точка на ефикасност, ефективност и възможни рискове, като необходим и възможен се очертава **Вариант 1**.

5. Негативни въздействия

Опишете качествено (при възможност – и количествено) всички значителни потенциални икономически, социални, екологични и други негативни въздействия за всеки един от вариантите, в т.ч.

разходи (негативни въздействия) за идентифицираните заинтересовани страни в резултат на предприемане на действията. Пояснете кои разходи (негативни въздействия) се очаква да бъдат второстепенни и кои да са значителни.

Идентифицирани са следните потенциални негативни въздействия на Постановлението върху заинтересованите страни, спрямо различните варианти на действие:

Вариант 0. С прилагането на Вариант 0 ще се постигнат следните негативни въздействия по отношение на заинтересованите страни:

- По отношение на студентите, докторантите и специализантите в държавните висши училища и научните организации: изборът на нулевия вариант ще се отрази негативно върху възможността за по-ефективно стимулиране на най-добрите студенти за техните постижения в обучението. В случай, че се приеме нулев вариант няма да бъде дадена възможност за насърчаване на мотивацията на студентите, докторантите и специализантите да полагат повече усилия за постигане на високи резултати в учебния процес.

- По отношение на държавните висши училища като институции от системата на висшето образование - при условие, че нормативният акт не бъде приет, ще са налице затруднения при осъществяване на техните функции, свързани с подпомагане реализирането на правителствената политика за подобряване на достъпа до висше образование и за повишаване на неговото качество и в частност - по отношение на грижата за студентите, докторантите и специализантите.

- Изборът на нулев вариант ще въздейства негативно по отношение на мотивацията на кандидат-студенти, които желаят да продължат образованието си в държавни висши училища.

- Изборът на нулевия вариант ще се отрази негативно и върху семействата на посочените погоре студенти и кандидат-студенти, тъй като няма да бъде намалена социалната тежест относно разходите на семействата за издръжка на студентите.

- При избор на нулевия вариант ще бъдат ограничени възможностите относно качествено подготвени специалисти за пред институциите и бизнес-организациите, в които ще се реализират в бъдеще обучаваните понастоящем в държавните висши училища студенти, докторанти и специализанти.

- В допълнение, при неприемане на никакви действия, всички заинтересовани страни ще бъдат затруднени при прилагането на разпоредбите, за които има риск да продължат да се тълкуват нееднозначно.

Прилагането на нулев сценарий обуславя рискове и отрицателни последици в социален и икономически аспект. Същото не е свързано с негативни ефекти относно екологичното равновесие.

От изложеното до тук е видно, че липсват субективни и обективни данни, за да се направи извод, че проблемът може да се разреши без предприемане на никакви действия. Поради горепосоченото **Вариант 0** – да не се предприема нищо, в конкретния случай е неефективен.

Вариант 1. В процеса на изготвяне на настоящата частична предварителна оценка на въздействието не са идентифицирани очаквани икономически и социални негативни въздействия при предприемането на регулаторна намеса (приемане на Постановлението). Прилагането на **Вариант 1** не би следвало да доведе до отрицателни въздействия върху заинтересованите страни.

Вариант 2 - предприемане на нерегулаторни мерки. Прилагането на нерегулаторни механизми обуславя риск от объркване относно правната уредба, касаеща Постановлението и от нелоялни практики, което ще има отрицателни последици в социален и икономически аспект.

6. Положителни въздействия

Опишете качествено (при възможност – и количествено) всички значителни потенциални икономически, социални, екологични и други ползи за идентифицираните заинтересовани страни за всеки един от вариантите в резултат на предприемане на действията. Посочете как очакваните ползи кореспондират с формулираните цели.

Вариант 0. При приемането на нулевия вариант не се очакват положителни въздействия по отношение на нито една от заинтересованите страни. Липсват субективни и обективни данни, въз основа на които да се предположи, че проблемът може да се разреши без предприемане на никакви действия. При бездействие не се предвиждат конкретни потенциални икономически, социални, екологични и други ползи.

Поради гореизложеното **Вариант 0** в конкретния случай не е ефективен и е необходимо да се отхвърли.

Вариант 1. С прилагането на **Вариант 1** ще се постигнат следните положителни въздействия по отношение на заинтересованите страни:

- Най-значими ще бъдат позитивните последици от приемането на Постановлението по отношение на студентите, докторантите и специализантите в държавните висши училища. Посочените позитивни въздействия ще са относно по-ефективното стимулиране на най-добрите студенти за техните постижения в обучението. Ще бъдат създадени условия за повишаване мотивацията на студентите, докторантите и специализантите да повишават своите образователни резултати.

- По отношение на държавните висши училища като институции от системата на висшето образование –с предприемането на **Вариант 1** ще се подобрят условията за подпомагане реализирането на правителствената политика за подобряване на достъпа до висше образование и за повишаване на неговото качество и на научноизследователската дейност, в т. ч и по отношение на грижата за студентите.

- Приемането на Постановлението ще въздейства положително относно мотивацията на кандидат-студенти, които желаят да продължат образованието си в държавни висши училища.

- Осъществяването на **Вариант 1** ще има позитивни въздействия и върху семействата на посочените по-горе студенти, тъй като ще бъде намалена социалната тежест относно разходите на семействата за издръжка на студентите.

- Приемането на Постановлението създава условия за по-високо качество на подготовката на обучаваните понастоящем в държавните висши училища студенти, докторанти и специализанти. В тази връзка ще има положителни въздействия относно институции и бизнес-организации, в които те ще работят в бъдеще.

- В допълнение, при прилагане на **Вариант 1**, за всички заинтересовани страни ще отпаднат затрудненията при прилагането на разпоредбите, тъй като те ще се тълкуват еднозначно.

Очакваните ползи от избора на **Вариант 1** пряко кореспондират с формулираните цели и са в посока решаване на дефинираните проблеми. В най-общ план прилагането на този вариант, т.е. приемането и изпълнението на Постановлението, ще има положително въздействие в социален и икономически аспект.

Вариант 2 – С предприемането на нерегулаторни мерки, не се очакват положителни въздействия върху заинтересованите страни.

В резултат на горепосоченото се налага изводът, че **Вариант 1** съдържа потенциал за разрешаването на идентифицираните проблеми и следва да се приеме като необходим и възможен.

7. Потенциални рискове

Посочете възможните рискове от приемането на нормативната промяна, включително възникване на съдебни спорове.

Не са установени възможни рискове от приемането на нормативната промяна, включително възникване на съдебни спорове.

8.1. Административната тежест за физическите и юридическите лица:

Ще се повиши

Ще се намали

X Няма ефект

Приемането и действието на Постановлението нямат ефект върху административната тежест за физическите и юридическите лица.

8.2. Създават ли се нови регулаторни режими? Засягат ли се съществуващи режими и услуги?

Не се създават нови регулаторни режими и не се засягат съществуващи режими и услуги.

9. Създават ли се нови регистри?

Когато отговорът е „да“, посочете колко и кои са те:

С Постановлението не се създават нови регистри.

10. Как въздейства актът върху микро-, малките и средните предприятия (МСП)?

Актът засяга пряко МСП

X Актът не засяга МСП

Няма ефект

Постановлението не засяга пряко МСП.

11. Проектът на нормативен акт изисква ли цялостна оценка на въздействието?

Да

X Не

Проектът на нормативен акт не изисква цялостна оценка на въздействието.

12. Обществени консултации

Обобщете най-важните въпроси за консултации в случай на извършване на цялостна оценка на въздействието или за обществените консултации по чл. 26 от Закона за нормативните актове.

Посочете индикативен график за тяхното провеждане и видовете консултационни процедури.

Провеждането на обществени консултации се осъществява по чл. 26 от Закона за нормативните актове.

13. Приемането на нормативния акт произтича ли от правото на Европейския съюз?

Моля посочете изискванията на правото на Европейския съюз, включително информацията по т. 8.1 и 8.2, дали е извършена оценка на въздействието на ниво Европейски съюз, и я приложете (или посочете връзка към източник).

Да

Не

Приемането на нормативния акт не произтича от правото на Европейския съюз.

14. Име, длъжност, дата и подпис на директора на дирекцията, отговорна за изработването на нормативния акт:

Име и длъжност:

Галина Дреновска - директор на дирекция "Висше образование" в МОН

Дата:

Подпис: